

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศญี่ปุ่นในสมัยกลางที่ปกครองด้วยระบอบศักดินาสวามิภักดิ์ โดยมีชนชั้นนักรบเป็นผู้ปกครองประเทศมาเป็นระยะเวลาหลายศตวรรษคือตั้งแต่ศตวรรษที่ 12-19 นักรบหรือซามูไรได้สร้างวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนขึ้น ตั้งแต่ก่อนมีอำนาจจนกระทั่งสามารถก้าวขึ้นมาเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ วัฒนธรรมหรือวิถีของซามูไร ที่เรียกว่า “บูชิโด” (武士道) ได้มีอิทธิพลต่อคนทุกชนชั้นในสังคมตั้งแต่ นักรบด้วยกันจนถึงสามัญชน และกลายเป็นวัฒนธรรมที่มีส่วนหล่อหลอมจิตใจและการประพฤติปฏิบัติของคนญี่ปุ่นตั้งแต่อดีตกระทั่งถึงปัจจุบัน จนเมื่อกล่าวถึง “ชนชาติซามูไร” ทุกคนย่อมทราบเป็นอย่างดีว่าหมายถึง “ชนชาติญี่ปุ่น” สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าคำว่า “ซามูไร” (侍) มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับชาวญี่ปุ่นอย่างแน่นแฟ้น จึงใช้เป็นสัญลักษณ์แทนชาวญี่ปุ่นได้ ดังนั้น การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “ซามูไร” และ “วิถีซามูไร” สามารถทำให้เราเข้าใจถึงจิตใจของชาวญี่ปุ่นได้ถึงแก่นแท้ ผู้วิจัยคิดว่าการศึกษาลักษณะนิสัยและทัศนคติของชาวญี่ปุ่นจากคำว่า “ซามูไร” โดยผ่านทางวรรณคดีน่าจะนำไปสู่ความเข้าใจชาวญี่ปุ่นได้ไม่มากก็น้อย

การศึกษาเกี่ยวกับ “วิถีซามูไร” ผู้วิจัยได้เลือกศึกษานวนิยายที่เกี่ยวกับชนชั้นซามูไร คือเรื่อง *มียะโมะโตะ มุซะมิ* (宮本武蔵) แต่งโดย *โยะเอมิกะวะ เอะอิจิ* (吉川英治) นักเขียนผู้มีชื่อเสียงชาวญี่ปุ่นในศตวรรษที่ 20 มีผลงานโดดเด่นในด้านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ผู้แต่งได้เขียนนวนิยายเรื่องนี้ขณะที่เขามีอายุสี่สิบสามถึงสี่สิบเจ็ดปี อันเป็นช่วงสูงสุดแห่งความเป็นนักเขียนของเขา และนวนิยายเรื่องนี้ก็เป็นเรื่องที่เขาโด่งดังไปทั่วโลกจนกลายเป็นนวนิยายอมตะ¹ *มียะโมะโตะ มุซะมิ* เป็นซามูไรที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น อาจกล่าวได้ว่า เป็นนักดาบที่มีชื่อเสียงที่สุดในศตวรรษที่ 17 และเป็นผู้แต่งหนังสือกลยุทธ์การต่อสู้ชื่อ *โกะริงโนะโมะ* (五輪の書) หรือ *คัมภีร์ห้าห่วง* (The Book of Five Rings)^{*} ซึ่งทั่วโลกยอมรับว่าเป็นผลงานอัจฉริยะ ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เล็กน้อย เอะอิจิได้นำเรื่องราวของมุซะมิมาเขียนเป็น นวนิยาย จากนั้นมุซะมิก็ได้กลายเป็นภาพซามูไรในอุดมคติของชาวญี่ปุ่น พร้อมทั้งมีการตีพิมพ์จำหน่ายไปแล้วถึง 120 ล้านเล่ม ยังไม่นับการพิมพ์เผยแพร่เป็นภาษาอื่น ๆ อีกด้วย คุณค่าของ มุซะมินั้นมีมากกว่า

¹ สุวินัย ภรณวลัย, *มุซาชิ ฉบับทำพระจันทร์* (กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2538), หน้า 520.

^{*} คัมภีร์ของซามูไรที่บริษัทญี่ปุ่นนำมาใช้เป็นหลักในการบริหารงานให้ก้าวหน้า.

การเป็นหนังสือคลาสสิกของชาติใดชาติหนึ่งเท่านั้นแต่มีฐานะเป็นวรรณกรรมเอกของโลก² การศึกษาผลงานของอะอิจินักเขียนผู้มีชื่อเสียงในด้านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ที่ได้ประพันธ์ เรื่องของมียะโมะโตะ มุชะมิ ซามูไรผู้มีชื่อเสียงในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น จนมุชะมิได้กลายเป็นภาพ ซามูไรในอุดมคติของชาวญี่ปุ่น อีกทั้ง นวนิยายเรื่องนี้ยังถือได้ว่าเป็นวรรณกรรมเอกของโลก ดังนั้น *มียะโมะโตะ มุชะมิ* จึงน่าจะเป็นซามูไรและนวนิยายต้นแบบที่สามารถนำมาศึกษาให้เข้าใจถึงความหมายของคำว่า "ซามูไร" และ "วิถีซามูไร" ได้เป็นอย่างดี

มียะโมะโตะ มุชะมิ เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงเรื่องราวของ มียะโมะโตะ มุชะมิ ซามูไรที่มีชีวิตอยู่ใน สมัยศักดินาสวามิภักดิ์ หรือ สมัยนักรบเรืองอำนาจ ของญี่ปุ่น ในสมัยของมุชะมิเป็นสมัยที่ญี่ปุ่นเริ่มเข้าสู่การปกครองแบบศักดินาสวามิภักดิ์แบบเต็มรูปแบบ โดยการปกครองของรัฐบาลทหารภายใต้การนำของโชกุนโทะกุงะวะ อิเอะยะซุ (徳川家康) ผู้สามารถรวบรวมประเทศญี่ปุ่นให้เป็นหนึ่งเดียวและวางกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อปกครองประเทศ กฎเกณฑ์ที่บัญญัติขึ้นนี้ มีผลบังคับใช้จนถึงสิ้นสุดสมัยศักดินาสวามิภักดิ์เมื่อญี่ปุ่นเปิดประเทศและเข้าสู่สมัยเมจิ (明治時代) การศึกษานวนิยายเรื่องนี้จะทำให้เข้าใจความหมายของ "ซามูไร" ในฐานะที่เป็นชนชั้นที่สำคัญชนชั้นหนึ่งของญี่ปุ่นในอดีต และเป็นผู้สร้างหลักที่เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของซามูไรที่เรียกว่า "วิถีทางของนักรบ" หรือ "วิถีซามูไร" หรือ "บุฉิโด" ได้อย่างชัดเจน จากการศึกษาตัวละครต่าง ๆ ในเรื่อง โดยเฉพาะตัวละครเอกคือ มุชะมิ ที่ถือเป็นซามูไรต้นแบบในการแสดงออกถึงวิถีซามูไรของญี่ปุ่น นอกจากนี้ นวนิยายยังได้บรรยายถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ สภาพสังคม คตินิยมความเชื่อ และวัฒนธรรมของญี่ปุ่นในสมัยศักดินาสวามิภักดิ์ไว้อย่างละเอียด สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นส่วนที่หล่อหลอมขึ้นเป็นวิถีซามูไรที่ปรากฏในนวนิยายทั้งสิ้น

ในการวิจัย ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบข้อมูลในนวนิยายกับข้อมูลจริงทางประวัติศาสตร์ทั้งในด้าน ตัวละคร เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ จากหรือภูมิประเทศ ความคิดความเชื่อ วัฒนธรรมต่าง ๆ ของญี่ปุ่นอันเป็นที่มาของวิถีซามูไร เพื่อนำไปสู่การเปรียบเทียบ "วิถีซามูไร" หรือ "บุฉิโด" ในนวนิยายกับบุฉิโดของญี่ปุ่น ในการศึกษาความเหมือนและความแตกต่างกันของวิถีซามูไรในนวนิยายกับข้อมูลที่ใช้อ้างอิงเพื่อเป็นการพิสูจน์ว่า นวนิยายเรื่อง *มียะโมะโตะ มุชะมิ* สามารถใช้เป็นนวนิยายที่แสดงถึงภาพลักษณ์ของซามูไร และวิถีซามูไรที่เป็นอุดมคติของญี่ปุ่นได้ ทั้งนี้เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสังคม ประวัติศาสตร์ และปรัชญากับวรรณคดีตามแนวทางของวรรณคดีเปรียบเทียบ

² เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, "วิถีของมุซาชิ," *ผู้จัดการรายสัปดาห์* (20-26 พฤษภาคม 2534), อ้างถึงใน สุวินัย ภรณวลัย, *มุซาชิ ฉบับทำพระจันทร์*, หน้า 521.

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์วิถีชาบูโรที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง *มุซะมิ* ของ โยะมิกะวะ เอะอิจิ
2. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบวิถีชาบูโรในนวนิยายกับคตินิยมชาบูโร
3. เพื่อวิเคราะห์สภาพสังคม และลัทธิปรัชญาต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดวิถีชาบูโร

1.3 สมมติฐานการวิจัย

วิถีชาบูโรในนวนิยายเรื่อง *มุซะมิ* ของ โยะมิกะวะ เอะอิจิ ได้รับอิทธิพลมาจากคตินิยมชาบูโรซึ่งเกิดจากสภาพสังคมที่มีการปกครองแบบศักดินาสวามิภักดิ์ และจากลัทธิปรัชญาต่าง ๆ ได้แก่ ลัทธิชินโต ลัทธิขงจื้อ และพุทธศาสนานิกายเซ็น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษานวนิยายของ โยะมิกะวะ เอะอิจิ (*吉川英治*) เรื่อง *มิยะโมะโตะ มุซะมิ* (*宮本武蔵*) จากฉบับแปลภาษาอังกฤษที่แปลมาจากต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นโดย Charles S. Terry ของสำนักพิมพ์โคดันฉะ ฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 1981 โดยใช้ชื่อเรื่องว่า *มุซะมิ (Musashi)* มีเนื้อหาทั้ง 7 ภาครวมอยู่ในเล่มเดียวกัน ซึ่งประกอบด้วย ภาคดิน (Earth) ภาคน้ำ (Water) ภาคไฟ (Fire) ภาคลม (Wind) ภาคท้องฟ้า (Sky) ภาคดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ (Sun and Moon) และภาครู้แจ้ง (The Perfect Light) ตามลำดับ

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร หนังสือ และการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาประวัติศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่นสมัยศักดินาสวามิภักดิ์เพื่อให้ทราบถึงที่มาของชนชั้นชาบูโรและวิถีชาบูโร
2. รวบรวมข้อมูลและศึกษาเปรียบเทียบวิถีชาบูโรของญี่ปุ่นกับวิถีชาบูโรที่ปรากฏในวรรณกรรม
3. ศึกษาอิทธิพลของพุทธศาสนานิกายเซ็นที่มีต่อวิถีชาบูโรที่ปรากฏในวรรณกรรม

4. วิเคราะห์ข้อมูลและเรียบเรียงวิทยานิพนธ์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับคตินิยมของสังคม ประวัติศาสตร์ สังคม และปรัชญา

1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้วิจัยได้ใช้ระบบการถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยจากผลงานวิจัยของอาจารย์ภาควิชาภาษาตะวันออก สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยาณี สีสทสุวรรณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา สัตยพงศ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ สุริยะวงศ์ไพศาล) อาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดาพร ลักษณะนิยานาวิน) และอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดุษฎีพร ชำนิโรคนานต์) คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระบบดังกล่าวกำหนดการถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นที่เขียนด้วยอักษรโรมัน (อักษรโรมะจิ) เป็นอักษรไทยดังต่อไปนี้

สระ		
อักษรโรมะจิ		อักษรไทย
(สระเสียงสั้น, สระเสียงยาว)		
a, ā		อะ, อา
i, ii		อิ, อี
u, ū		อุ, อู
e, ē		เอะ, เอ
o, ō		โอะ, โอ
-ya, -yā		เียะ, เีย
-yu, -yū		อิ้ว, อี้ว
-yo, -yō		เียว, เียว

พยัญชนะ

อักษรโรมัน	อักษรไทย
p เมื่อเกิดต้นคำ	พ
เมื่อเกิดที่อื่น	ป
b	บ
m	ม
f	ฟ
w	ว
t เมื่อเกิดต้นคำ	ท
เมื่อเกิดที่อื่น	ต
ts	ทซ์
ch	ช
d	ด
n	น
n (ที่เป็นพยัญชนะก่อกพยางค์ทำหน้าที่คล้ายตัวสะกด)	
เมื่อเกิดหน้า p,b,m	ม
เมื่อเกิดหน้า k,g,w	ง
เมื่อเกิดที่อื่น	น
n' (ทำหน้าที่เป็นตัวสะกดและตามด้วยสระ)	น
s	ซ
sh	ฌ
z	ซ
j	จ
r	ร
y	ย
k เมื่อเกิดต้นคำ	ค
เมื่อเกิดที่อื่น ๆ	ก
g เมื่อเกิดต้นคำ	ก
เมื่อเกิดที่อื่น ๆ	ง
h	ฮ

ตัวอย่างการถอดอักษรที่มีปรากฏอยู่ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

อักษรโรมะจิ

Miyamoto Musashi

Takezō

Toyotomi Hideyoshi

Otsū

Mimasaka

Kiso

Chūjō

Himeji

Kabuki

Funashima

อักษรไทย

มียะโมะโตะ มุซะฉิ

ทะเกะโตะ

โทะโยะโตะมิ ฮิเดะโยะฉิ

โอะทสุ

มิมะซะกะ

คิโซะ

ชูโจ

ฮิเมะจิ

คะบุกิ

ฟุนะชิมะ

สำหรับคำบางคำซึ่งใช้เป็นที่แพร่หลายอยู่แล้วคงใช้ตามความนิยม ผู้วิจัยไม่ได้นำระบบ
การถอดอักษรดังกล่าวมาใช้

ซามูไร (samurai : ซะมุระฉิ)

เซ็น (zen : เซ็น)

ไดเมียว (daimyō: ดะอิเมียว)

โชกุน (shōgun : โฉงุน)

ซาเซ็น (Zazen : สะเซ็น)

รินไซ (Rinsai : รินซะฉิ)

เกียวโต (Kyōto : เคียวโตะ)

โอซากา (Ōsaka : โอะซะกะ)

เฮอัน (Heian : เฮะอิอัน)

นาระ (Nara : นะระ)

เมจิ (Meiji : เมะฉิฉิ)

ไฮกุ (haiku : ฮะอิกุ)